

سرگذشتی ماندگار از ایرانشهر ماندگار

یزد (پانا) دبیرستان ماندگار ایرانشهر به عنوان قدیمی ترین دبیرستان دولتی یزد همچون جواهری است در دل کویر سوزان که سر از خاک برآورده است تا سکویی برای اوج گرفتن جوانان این مرز و بوم باشد.

آموزشگاه های دولتی یزد قبل از سال ۱۳۰۶ هجری شمسی فاقد کلاس های متوسطه بودند و دبیرستان کاملی در این شهر وجود نداشت؛ فقط دو دبستان شش کلاسه به نام های «دبستان نمره یک پسران» و «دبستان نمره دو» دایر بود.

در فروردین سال ۱۳۰۶ بود که اولین کلاس متوسطه در دبیرستان دولتی نمره یک تشکیل شد و دبیری به نام «نیک آیین» برای آن از مرکز فرستاده شد.

بعد از آن هرساله ۱ کلاس به تعداد کلاس های متوسطه اضافه شد و تا سال ۱۳۱۲ به شش کلاس رسید. در همین سالف بود که کلاس های متوسطه از ابتدایی جدا شده، به محل فعلی منتقل شده و مدرسه متوسطه دولتی شماره یک نام گرفت. این چنین بود که طی مدت شش سال شهر یزد دارای یک دبیرستان کامل شد که به دلیل بالا بودن تعداد دانش آموزان برخی کلاس ها شعبه دار شدند و جدا از دبیرستان در دبستان دولتی نمره دو فعالیت میکردند.

در آن زمان دبیرستان مدیریت مستقلی نداشت و برای مثال در سال ۱۳۱۳ ابوتراب فرساد، مسئول اداره معارف و اوقاف استان یزد، سرپرستی و نظارت بر کار دبیرستان را هم بر عهده داشت؛ سرانجام در آذر ماه ۱۳۱۳ احمد طاهری، لیسانسیه دانشکده فلاح، به عنوان اولین مدیر رسمی دبیرستان منصوب شد و به یزد آمد. قسمت اداری دبیرستان به دلیل نداشتن رئیسی مستقل کاملاً منظم نبود؛ ولی پس از ورود طاهری کلیه کارهای دبیرستان نظم گرفت. در همین سال نیز مدرسه متوسطه دولتی به دستور علی اصغر حکمت، وزیر فرهنگ وقت که برای سرکشی از بنگاه های معارفی به یزد آمده بود؛ «دبیرستان ایرانشهر» نام گرفت.

پس از تغییر نام مدرسه متوسطه دولتی به «دبیرستان ایرانشهر» یک نشان ثابت نیز برای آن انتخاب شد. این نماد از دایره ای که در وسط آن نمود دانش در حا مبارزه با ابوالهول است تشکیل شده است که نشان دهنده غلبه عقل بر جهل است.

روز ۱۵ فروردین ماه ۱۳۱۵ خورشیدی سنگ نوشته ای که روی آن جمله «...نخستین سنگ بنا دبیرستان یزد در روز ۱۵ فروردین ماه ۱۳۱۵ خورشیدی در این جایگاه نهاده شد.» نوشته شده بود در وسط سالن اجتماعات دبیرستان و با حضور علی اصغر حکمت، وزیر معارف وقت نصب شد و بلافاصله در آبان همان سال کار ساختمانی شروع و در سال ۱۳۱۷ رسماً افتتاح شد.

دبیرستان ماندگار ایرانشهر مساحتی برابر با ۱۷۸۷۱ مترمربع و زیربنایی بیش از ۶۰۰۰ مترمربع دارد و هزینه ساختمانی آن بالغ بر هفتصد و شصت هزار ریال شده است.

ساختمان دبیرستان ایرانشهر در دو طبقه زیرزمین و همکف در حاشیه بافت تاریخی یزد و در ابتدای جبهه شمالی خیابان ایرانشهر (شهید رجایی کنونی) و در نزدیکی میدان شهید بهشتی واقع شده است. ساخت این دبیرستان در مجاورت خیابان و عقب نشینی آن از لبه خیابان با ایجاد یک فضای سبز کوچک، اولین تغییر در حوزه شهرسازی و معماری آن زمان محسوب میشود.

دبیرستان ایرانشهر یزد از آن دسته مدارس ماندگار است که معماری آن بر اساس الگوی ساسانی و منطبق با جغرافیا و اقلیم منطقه گرم و خشک کویری یزد توسط «آنده گدار» فرانسوی طراحی شده است و توسط ماکسیم سیرو، ایرانشناس برجسته فرانسوی، در سمت مدیر پروژه ساختمانی و چند تن از استادان ماهر یزدی و شاگردانشان ساخته شده است.

از ویژگی های مهم و نمادین دبیرستان ماندگار ایرانشهر برخورداری از کالبدی حجیم و صلابت است. استفاده از آجر، گچ و مقدار اندکی کاهگل به عنوان مصالح در ساخت دبیرستان، بنایی تک رنگ و بی آرایش را به وجود آورده است. تنها جایی از بنا که رنگ قابل مشاهده است، جان پناهی است که در لبه رواق های دور بنا با آجر های لعابدار فیروزه ای به صورت مشبک ساخته شده است.

متأسفانه بیشتر مدرسی که امروزه توسط ارگان ها و افراد مختلف ساخته میشوند از کیفیت فضایی لازم در حد و اندازه دبیرستان ایرانشهر برخوردار نیستند. این در حالی است که تکنولوژی نسبت به زمان ساخت دبیرستان ایرانشهر پیشرفت چشمگیری داشته است.

همه گردشگران خارجی یا داخلی که از دبیرستان ماندگار ایرانشهر بازدید داشته اند، اذعان کرده اند که این دبیرستان یکی از زیباترین مدرسی است که در طول عمر خود دیده اند.

وجود چنین مدرسه ای در شهر تاریخی یزد میتواند الگویی برای طراحی مدارس در سراسر کشور و حتی دنیا باشد.

خبرنگار: امیرحسین امیری نژاد